

**SEVIMLI BOLAJONIM
UCHUN ERTAKLAR**

UR, TO'QMOQ

YANGI ASR AVLADI

TOSHKENT

2015

UO'K:373.31-053.5

KBK:82.3(2)

S-38

Sevimli bolajonim uchun ertaklar: Ur, to'qmoq. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2015. – 80 b.

ISBN 978-9943-27-480-8

Mazkur seriyadagi navbatdagi kitobimiz «Ur, to'qmoq» deb nomlanadi. Unga o'zbek xalq ertaklari turkumidagi sara ertaklar kiritildi.

Kitoblarimiz ota-onalar tomonidan farzandlarga hikoya qilib berilishini istab, ularni ham lotin, ham kirill alifbosida nashr etdik. Umid qilamizki, kitobni faqat sotib olish bilan cheklanmaymiz, balki ularni ertakka chanqoq bolajonlarimizga o'qib berib, ular bilan ertak doirasida suhbatlar uyushtiramiz, birgalikda mulohaza qilamiz.

UO'K:373.31-053.5

KBK:82.3(2)

ISBN 978-9943-27-480-8

© Sevimli bolajonim uchun ertaklar: «Ur, to'qmoq». «Yangi asr avlodi», 2015.

BESH QIZ

Bir bor ekan, bir yo‘q ekan, och ekan, to‘q ekan, qarg‘a qaqimchi ekan, chumchuq chaqimchi ekan. Burun zamonda, Sharq mamlakatlarining birida, Kalla bozor mahallasida go‘zallikda tengi yo‘q, aqli raso Karomatxon ismli bir qiz yashar ekan. U bir kuni bozorga borib, ro‘zg‘or uchun go‘sht, yog‘, guruch, sabzi, piyoz va shunga o‘xshagan mayda-chuyda narsalarini olibdi. Olgan narsalarini ko‘tarib olib borish uchun bozordan bir hammol yollab, uyiga qaytibdi. Hammol qo‘lidagi narsalarni ko‘tarib qizning hovlisiga kelibdi. U umrida bunday hovlini ko‘rmagan ekan, hayron bo‘lib og‘zi ochilib qolibdi. Hovli juda chiroyli ekan. Turli mevali daraxtlar, mevalar og‘zingga olsang asaldan

ham shirin. Hovlining o'rtasida katta hovuz. Hovuzning atrofida bir-biridan chiroyli to'rtta supa bor ekan. Supalarning ustiga anorday qizil gilamlar yozilib, atlas, shoyi ko'rpachalar solingan ekan. Supalarning atroflarida turli-tuman, xush isli gullar ochilib turgan emish. Uning zin-asida ikki it oltin zanjirda bog'langan holda yotar ekan. Hammol bu ziynatlangan hovliga kirib tomosha qilib turibdi. Karomatxon uyga kirib, bir tilla olib chiqib hammolga beribdi. Hammol qo'liga tillani olib, bir tillaga, bir Karomatxonga qarabdi. Bu ahvolni ko'rgan Mo'tabarxon: «Karomatxon, hammolga yana bir tilla olib chiqib ber, oz deb bilmasin!» – debdi. Karomatxon uyga kirib yana bir tilla olib chiqib beribdi. Hammol bu tillani olib hayron bo'libdi. Mo'tabarxon hammolga:

– Nega hayron bo'lib turibsiz, tilla ozmi? – debdi.

Hammol:

– Men bu ikki tillani zo'rg'a topar edim. Sizlarning ozgina narsangizni ko'tarib olib kelganimga ikki tilla berganingizga hayronman. Menga hazillashib berdingizmi yoki rostdanmi? – deb so'rabdi.

Mo'tabarxon:

– Siz bilan nega hazillashamiz, albatta, rostdan berdik, – debdi.

Hammol sevinib, xursand bo'lib tillalarni cho'ntagiga solibdi. Shu vaqtda ko'cha darvozasi taqillatib qolibdi. Karomatxon yugurib chiqibdi. Ko'chada uchta ko'r yigit turgan ekan.

Ular:

– Biz bir musofir yigitlarmiz. Agar mumkin bo'lsa bugun sizlarning hovlingizda tunasak,

ertaga boradigan yerlarimizga ketar edik, – debdilar.

Karomatxon:

– Men opamdan so‘ray, – deb uyga kirib bu so‘zlarni Mo‘tabarxoniga aytibdi.

– Musofirlar bo‘lsa ayt, kirsinlar! – debdi Mo‘tabarxon.

Karomatxon chiqib ko‘rlarni boshlab kiribdi. Ko‘rlar kirib Mo‘tabarxonlarga salom beribdilar. Mo‘tabarxon ularning salomini qabul qilib, bezatilgan supalarning biriga taklif qilibdi. Ko‘rlar chiqib o‘tiribdilar. Mo‘tabarxon mehmonlar oldiga dasturxon yozib katta patnisga turli mevalar va shirinliklar qo‘yibdi. Choy damlab, piyolaga quyib mehmonlarga uzatibdi.

Mo‘tabarxon Mukarramxoniga:

– Sizlar ovqatga harakat qiling! – debdi.

Mukarramxon go‘sht, sabzi-piyozni to‘g‘rab, ovqatga harakat qilibdi. Osh damlabdi. Musofirlar choylarni ichib bo‘libdilar. Mo‘tabarxon dasturxonlarni yig‘ishtirib olib:

– Mukarramxon, uydan sozlarni olib chiq, kelgan mehmonlarga biroz chalib beraylik! – debdi.

Mukarramxon uyga kirib, dutor, tanbur, g‘ijjak olib chiqibdi. Mo‘tabarxon g‘ijjakni olibdi, Mukarramxon qo‘liga tanbur olibdi. Karomatxon dutor chalib, opa-singillar ashula boshlabdilar. Bular o‘yin-tomosha qilib tursin. Endigi so‘zni boshqa yoqdan eshiting.

Shu shaharning odil podshosi shu kuni o‘zining dono vaziri bilan maslahatlashibdi.

– Kechalari xalqimiz nima ishlar bilan mashg‘ul bo‘lar ekan, bir sinaylik, – debdi.

Vazir bu soʻzni maʼqul koʻribdi. Ikkalasi savdogar kiyimlarini kiyib, ikkita otni minib shaharni aylanib yurib, Moʻtabarxonlarning mahallasiga kelib qolibdi. Moʻtabarxonlarning sozchalib aytgan ashulalari podshoning qulogʻiga eshitilibdi. Podsho bu mungli ovozlarni eshitib havasi kelibdi. Biroz eshitib turib, vaziriga:

– Shu hovliga kirib koʻraylik, – debdi.

Vazir: «xoʻp» debdi. Darhol otdan tushib darvozani taqillatibdilar. Karomatxon dutorini qoʻyib, yugurib chiqibdi. Podsho:

– Biz musofir savdogarmiz, kechasi kelib tushishga joy topolmay, shu joyga kelib qoldik. Sizlar hali yotmagan ekansizlar sizlardan iltimos qilib soʻraymiz. Shu bugun bir kecha bizga hovlingizdan joy bersangiz, yotib ertaga ertalab ket-sak, – debdi.

Karomatxon bu ahvolni Moʻtabarxonga aytibdi.

– Musofirlar boʻlsa kirsin! – debdi Moʻtabarxon.

Karomatxon chiqib musofirlarni olib kiribdi. Podsho salom berib hammalari bilan koʻrishibdi. Moʻtabarxon bu mehmonlarga ham koʻrlar qatoridan joy beribdi. Yangitdan dasturxon tortibdi. Choylar ichilib boʻlgandan keyin, Moʻtabarxon kelgan mehmonlarga yuzlanib, shunday debdi:

– Bu kech sizlar bizning mehmonimizsiz. Endi bizlar nima harakat qilsak, ajablanib savol bermanglar. Agar harakatimiz ustidan savol bersangiz qattiq jazo beramiz, – debdi.

Musofirlar bunga rozi boʻlishibdi. Moʻtabarxon oʻrnidan turib bir oltin laganga palov suzib podsho bilan vazir oldiga qoʻyibdi. Ikkinchi lagandagisini koʻrlarning oldiga qoʻyibdi. Uchinchi lagandagini

esa hammolga, to‘rtinchi lagandagi palovni o‘zlarining oldilariga qo‘yishibdi. Ovqatdan keyin choy ichilibdi. Undan keyin dasturxonlar yig‘ishtirilib yana ashula, soz, o‘yin boshlanibdi. Yarim soat o‘tgandan keyin, sozlarni uyga olib kirib qo‘yibdilar. Mo‘tabarxon Mukarramxonga:

– Ikkita kuchukni keltir! – debdi.

Karomatxon qozondagi oshni ikkita oltin tovoqqa suzib keltiribdi. Mo‘tabarxon qamchi bilan kuchukni holdan ketguncha savalabdi. Kuchuklar xuddi odamdek yig‘lar emishlar. Mo‘tabar ura-ura charchabdi. Qo‘lidagi qamchini tashlab, kuchuklarning boshlarini silab, yuzlaridan o‘pib, oltin tovoqdagi oshni beribdi. Kuchuklar yeb to‘ygandan keyin ularni yana o‘z joyiga bog‘labdi. Bu ahvolni ko‘rgan musofirlar hayron qolishibdi. Ayniqsa, podsho ajablanib toqat qilolmasdan so‘rashga majbur bo‘libdi:

– Nima uchun kuchuklarni urdingiz va nima uchun bosh-ko‘zlarini silab, o‘pib, oltin tovoqda osh berdingiz?! – debdi.

Mo‘tabarxonning achchig‘i kelib:

– Men sizlarga aytgan edim-ku! Nimaga savol berdingiz? Endi mendan xafa bo‘lmang, o‘z gunohlaringiz o‘z bo‘yningizda, – debdi-da, o‘rnidan turib uy yoniga borib, bir tugmachani bosgan ekan, shu zahoti o‘n polvon chiqib:

– Nima xizmat, taqsir! – debdilar. Mo‘tabarxon:

– Mana bu ikki savdogar bilan uchta ko‘rning oyoq-qo‘llarini bog‘lang, – deb buyruq beribdi. Polvonlar shu zahoti bularning oyoq-qo‘llarini bog‘labdilar. Mo‘tabarxon polvonlarga:

– Endi sizga ruxsat, joylaringizga kiring! – debdi.

Polvonlar tugmacha bosilgan uyga kirib ketib-dilar. Mo‘tabarxon musofirlarga:

– Xo‘sh, endi sizlar dunyoda qanday huzur-halovatlar ko‘rdingiz va qanday azob-uqubatlar chekdingiz, o‘shalarni birma-bir menga aytib beringiz. Men shu sizlarning tortgan rohat va azoblaringizga qarab jazo beraman, – debdi.

Oyoq-qo‘llari bog‘langan bechoralar bunga rozi bo‘libdilar.

Birinchi musofir o‘z hikoyasini boshlabdi:

– Men Dog‘iston shahar podshosining o‘g‘li Shohanbor shahzoda bo‘laman. O‘n to‘rt yoshda edim. Bir kuni otam dono vaziri bilan meni ovga olib chiqdi. Men otam bilan ov ovlab, u yoq-bu yoqni aylanib yurdim. Ovni ovlab bo‘lganimizdan keyin otam bilan vazir ikkalasi dam olib o‘tirdi. Men ham o‘tirdim. Bir payt miltiqni qo‘limga olib qarasam, o‘q turadigan joyi qirilib qolibdi. Ichida o‘qi borligini bilmasdan otiladigan joyini bosib yuboribman. O‘q otilib vazirning ko‘ziga tegdi. Uning bir ko‘zi ko‘r bo‘lib qoldi. Otam meni so‘kdi. Men:

– Ota, miltiq ichida o‘q yo‘q deb, bosgan edim. Qachon o‘q solganimni o‘zim ham bilmayman, deb, qo‘rqib yig‘ladim. Vazirning juda achchig‘i keldi. Lekin otamdan qo‘rqqanidan hech narsa qilolmadi. Shuning bilan ovlagan narsalarimizni olib shaharga ketdik. Oradan uch-to‘rt oy o‘tgan-dan keyin otam menga:

– O‘g‘lim, endi sen amakingning oldiga borib, shu yerda o‘qigin. Vazirning ko‘zi ko‘r bo‘lganidan beri avzoyi boshqacha bo‘lib qoldi. Men

qo‘rqaman, men yo‘q vaqtimda senga jabr qilib qo‘ymasin! – dedi.

Men otamning gapiga ko‘ndim. Otam meni bir qancha askar bilan ertasiga Bo‘ston shahriga kuzatdi. Biz kemaga tushib bir necha kun yurib Bo‘ston shahriga keldik. Amakim Bo‘ston shahrining podshosi edi. Otam mening ketganimni amakimga xabar qilgan ekan. Amakim bir qancha mulozimlar bilan kelib meni qarshi oldi. Uylariga borib bir-ikki oy mehmon bo‘lganimdan keyin, amakimning o‘g‘li bilan qizi o‘qiydigan maktabga kirib o‘qib yurdim. Oradan yillar o‘tib men amakimdan shahrimga ketishga ijozat so‘radim. Amakim:

– Ketma, menga o‘g‘il bo‘l! – dedi. Men:

– Otam yoniga boray, undan keyin o‘ylab ko‘raman! – dedim.

Amakim rozi bo‘lib bir qancha sovg‘a-salomlar berib, bir qancha askarlar bilan jo‘natdi. Otamning nomiga, o‘g‘ling ketdi, deb xat berib yubordi. Biz kemaga tushib jo‘nadik. Bir necha kun yo‘l yurib, shahrimizning chetidagi sohilga tushdik. Ovqat qilib yeb, yangi kiyimlarimni kiyib tursam, bir to‘p askarlar ko‘rindi. Men:

«Otamning askarlari meni qarshi olish uchun kelayotibdi», deb qarab tursam, askarlar kela solib qo‘l-oyog‘imni bog‘ladilar. Askarlarimni qirib, meni olib ketishdi. Zindonga tashladilar. Zindonda ikki kun och yotdim. Uchinchi kuni podsho oldiga olib chiqishdi. Qarasam, otam o‘lib, otamning o‘rniga ko‘r vazir podsho bo‘lgan ekan. Mendan o‘ch olmoq uchun bu ishlarni

qilgan ekan. Podsho bo'lgan vazir g'azab bilan yonimga kelib:

– Esingda bormi, mening ko'zimni ko'r qilgan-san? – deb qo'lini ko'zimga tiqib shu zamon bir ko'zimni ko'r qildi. Bu azobni oz ko'rib darhol jallod chaqirdi-da:

– Bu badbaxtni choping! – deb buyurdi.

Jallodlar meni chopishga olib ketdilar. Men jallodlarga yalindim, yig'ladim, o'zimni ularga tanitdim. Bu jallodlar otamning jallodlari edi. Menga rahmi kelib, bu shahardan qochib, boshqa shaharga ket, ketmasang podsho bilib qolsa seni ham, bizni ham kallamizni oladi, deyishdi. Ketishga qasam ichdim. Jallodlar meni qo'yib yuborishdi. Men ularga ming-ming rahmatlar aytib qoldim. Jallodlar ketdilar. Men o'n kun yo'l yurib, qancha azoblar chekib shahringizga keldim. Choyxonaga kirib choy ichib o'tirgan edim, bu ikki o'rtoq, shu yerga kirdilar. Ular bilan tanishib, shu uyga qadam bosgan edik, – deb so'zini tamomlabdi.

Mo'tabarxon:

– Karomatxon, bu musofirning oyoq-qo'llarini yechib yubor. O'zining tortgan azoblari ham oz emas ekan, – debdi.

Karomatxon darhol uning oyoq-qo'llarini yechib yuboribdi. Mo'tabarxon ikkinchi ko'rga:

– Qani, yigit, endi sizga navbat, – debdi.

Ikkinchi musofirning hikoyasi:

– Men Kanon shahri podshosining o'g'li shahzoda G'ulom bo'laman. Meni otam o'qitdi. Yaxshi ilimli bo'ldim. Juda chiroyli xat yozar edim. Xatim-

Bu tanishuv parchasidir. Asarning to'liq versiyasi
<https://kitobxon.com/uz/asar/2810> saytida.

Бу танишув парчасидир. Асарнинг тўлиқ версияси
<https://kitobxon.com/uz/asar/2810> сайтида.

Это был ознакомительный отрывок. Полную версию
можно найти на сайте
<https://kitobxon.com/ru/asar/2810>